

Az Európai Zöld Megállapodás

Aki követi az Európai Unióból (EU) érkező híreket, már jól ismerheti az Európai Zöld Megállapodást (Megállapodás) és az abban felvázolt fejlődési pályákat. Mivel tapasztalataim alapján szakmánkban viszonylag kevesen tudnak időt szakítani az unió erdőgazdálkodást is érintő politikájának követésére, ezért talán nem haszontalan felvillantani az Európai Bizottság 2019. decemberben kiadott közleményének fontosabb elemeit.

Az új stratégia egyben az ENSZ fenntartható fejlődés 2030-as célkitűzéseinek EU szintű megvalósítását is szolgálja, így az EU fenntartható fejlődésének kereteit jelöli ki az elkövetkező évtizedekre. Az *Ursula von der Leyen* asszony nevével fémjelzett, 2019. novemberben hivatalba lépett új Bizottság programjának kiemelt eleme az éghajlatváltozás és a környezetvédelmi kihívások hatékony kezelése. Az új növekedési stratégia az EU-t olyan igazságos és virágzó társadalommá kívánja alakítani, mely modern, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdasággal rendelkezik, ahol 2050-re megszűnik az üvegházhatású gázkibocsátás és ahol a gazdaság növekedése nem erőforrásfüggő. Ez a célkitűzés-csoport kétségkívül ambiciózus.

A Bizottság közleményében a klímavédelem zászlóshajója mellé szorosan csatlakozik az energia- és erőforrás-hatékony, a fenntartható és intelligens mobilitás, a jó minőségű élelmiszerek biztosítása, a biológiai sokféleség megővése, a szennyezőanyagok, a szennyezés csökkentése.

A stratégiai dokumentum felvázolja a finanszírozás kereteit, és a jól bevált recept szerint kiemeli a kutatás, innováció és az oktatás szerepét a célok elérésében. Az EU állampolgárai számára kétségkívül vonzó célok felsorolásán túl a gondos olvasó konkrét és finomabb utalásokon keresztül egyértelműen érzékelheti, hogy alapvetően egy új köntösbe bújtatott gazdasági növekedési stratégia készült.

Miközben az EU a globális gazdasági versenyben egyre nehezebben tudja tartani a tempót versenytársaival, a pozíciók megtartása, remélhető növelése érdekében jó stratégiának tűnik egy, az EU állampolgárainak jól eladható és új

fejlesztési irányokat nyitó fejlődési pályára felvázolása.

Az EU jó példát akar mutatni a „világnak”, remélve, hogy a globális gazdaság fokozatosan átveszi majd a Megállapodásban kijelölt célokat. Bár nehéz megítélni, hogy a fogyasztói társadalom milyen mértékben lesz majd hajlandó az önkorlátozásra, az erőforrásokkal történő felelősségteljes és valóban fenntartható gazdálkodásra, annak szükségessége és sürgető volta kétségkívül vitathatatlan.

Meggyőződésem, hogy szakmánknak is meg kell ismerni és érdemes figyelemmel kísérni az EU jövőbeni fejlődésének szárnypróbálgatásait. A Megállapodásban felvázolt irányok mellett a célok elérését biztosítani hivatott eszközök is megjelennek, melyek már körvonalazzák az erdőgazdálkodás számára reményeink szerint

letenergetika (EU energiafelhasználás 40%-a) fejlesztésének fontosságára, valamint az energiafüggettség jelenlegi 55%-os szintről 20%-ra történő csökkentésének és az elektromosáram-termelés, mint a jövőben meghatározó jelentőségű energiaforrás 80%-ban megújuló forrásból történő biztosításának fontosságára.

Az ÜHG-kibocsátás 85–95%-os csökkentése mellett javasolja a 2050-re kitűzendő cél, a „0” kibocsátás megfontolását és megvitatását az EU minden fórumán. Mivel az ÜHG-kibocsátások jelenlegi tudásunk szerint nem csökkenthetők nullára, a tartósan fennmaradó ÜHG-kibocsátást az erdők szénmegkötése, illetve jelenleg még nem teljesen kiforrott technológiai megoldások, mint pl. a szén-dioxid földkéregbe préselése ellensúlyozná, ami az erdők szerepének felértékelődését vetíti előre.

megnyíló lehetőségeket, emellett előrevetítik a nehezen elkerülhető korlátozásokat is.

A teljesség igénye nélkül szeretnék néhány, szakmánk számára is fontos gondolatra rávilágítani, emellett szívből ajánlom a dokumentum átolvasását, értelmezését, mivel az az EU jövőbeni fejlődési pályájának kijelölésével mindannyiunk életére hatással lesz.

Érdemes megemlíteni, hogy a Megállapodást a *Juncker* által vezetett Bizottság alapozta meg a 2018. novemberben kiadott „*Tiszta bolygót mindenkinek*” című kommunikációjával. A dokumentum több szcenárió-t vázol fel az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának csökkentésére. Rámutat többek közt az épü-

Hangsúlyt kap az erdők egészségi állapotának, szénmegkötő képességének megőrzése, a fenntartható erdőgazdálkodás, az erdőtelepítés és a degradált erdőterületek helyreállítása, többek közt a széntárolás további növelése érdekében.

A klímacélokról folytatott, gyakran heves vitákat generáló konzultációk eredményeként az Európai Tanács 2019. decemberben el is fogadta a Bizottság által javasolt célkitűzést, a klímaselemleges gazdaság megvalósítását 2050-re, vagyis a hajó elindult. Ennek jegyében Magyarország a 2020. januárban elfogadott Nemzeti Energia és Klímatervben az ÜHG-kibocsátás (1990-es bázishoz viszonyított) 40%-os csökkentését vállalta 2030-ra.

Röviden visszatekintve az EU klímapolitikájának eredményeire, az 1990 és 2018 közti időszakban az EU gazdasága 61%-os növekedés mellett 28%-kal csökkentette az ÜHG-kibocsátást. Az eddig elfogadott és felvázolt klímapolitikai intézkedésekkel a számítások szerint 2050-re további 60%-kal csökkenthető az ÜHG-kibocsátás, ami a klímaváltozás jól érzékelhető, kedvezőtlen hatásai miatt már nem kielégítő célkitűzés. Ezért a Zöld Megállapodás kiemelt célja a klímaváltozás ütemének csökkentése, az 1,5 (2) °C-ot meghaladó globális hőmérséklet-emelkedés elkerülése érdekében az ÜHG-kibocsátás jelenleginél nagyobb ütemű csökkentése.

Az ambíciózus célokhoz vezető fejlődési pályát a március 4-én kiadott klímátörvény (valójában rendelet, mivel az EU nem alkot törvényeket) tervezete vetíti előre, melyben többek közt rögzítik a 2050-es célt, a „0” kibocsátás elérését.

A már készülő hatásvizsgálat alapján várható a 2030-ra korábban már elfogadott, az 1990-es kibocsátásokhoz viszonyított, az EU szintjén 40%-os ÜHG-kibocsátáscsökkenési cél helyett az 50–55%-os csökkentés kitűzése. A klímátörvény nem tartalmaz konkrét ágazati célokat, óvatos megközelítéssel a célhoz vezető csökkentési pályák rendszeres ellenőrzésének kereteit, mérföldköveit vázolja fel. Fontos eleme az adaptációs képesség folyamatos javítása, egy új EU adaptációs stratégia elfogadása, melyben az erdészeti ágazat kiemelt figyelmet és remélhetően kellő támogatást is kaphat.

Várható az emisszió kereskedelmi rendszer további kiterjesztése új ágazatokra, klímavédelmi védővám kivétele egyes import termékekre. Napirendre kerül a földhasználat, földhasználat-változás és erdőgazdálkodás (LULUCF) szektorra vonatkozó, 2018-ban elfogadott szabályozás felülvizsgálata is.

A LULUCF rendelet (2018/841 EU) bevonta az erdészeti ágazatot az EU kibocsátáscsökkentési rendszerébe, első körben még visszafogott elvárás megfogalmazásával – a LULUCF szektor ne váljon szénkibocsátóvá.

Jelenleg (a szektor részeként) az EU erdeinek szénmegkötése az EU ÜHG-kibocsátásának 8%-át kompenzálja, azonban a kibocsátások tervezett csökkentésével ez az arány várhatóan jelentősen emelkedhet.

Nem hagyható ugyanakkor figyelmen kívül, hogy a klímaváltozás Euró-

pa számos területén már most is kedvezőtlenül befolyásolja az erdők egészségi állapotát, állékonyságát, hosszú távú fennmaradását, így a szénmegkötés mértékét is. Miközben az EU klímapolitikája egyre nagyobb mértékben számít és épít az erdők szénmegkötésére a 2050-es célok eléréséhez, az adaptációban tapasztalható bizonytalanságok miatt már most érzékelhető a kockázat.

Emellett nem zárható ki, hogy a klímátörvény elfogadása után a LULUCF szektorral szembeni elvárásokat is növelni kívánja majd a Bizottság, ami az erdőgazdálkodás jelenlegi gyakorlatára is számottevő, nem feltétlenül kedvező hatással lehet.

Az erdészeti ágazattal kapcsolatos klímavédelmi elvárások formálódása során résen kell lennünk, a passzív ellenállás helyett a konstruktív közreműködés, a lehetőségek felismerése és feltárása segítse az ágazat jövőjének pozicionálását.

Fontos eszközei az energiatermelés „szénmentesítésének” és a kitűzött célok elérésének a nemzeti energia- és klímatervek, melyek a közelmúltban kerültek benyújtásra a Bizottságnak. Részben ezeken, a várhatóan még további intézkedésekkel bővülő tervek keresztül valósulnak majd meg a 2030-as klímacélok.

A körforgásos és klímasemleges gazdaság megvalósítása érdekében elengedhetetlen az ipari termelés átgondolása és fokozatos, 25–30 év alatt megvalósítható átalakítása, melynek nyitányaként összeállításra került az EU iparfejlesztési stratégiája. *Igazi kihívást jelent majd többek közt az évtizedek alatt felépített, pazarló fogyasztói szokások átforgalmazása, a tervezett visszatérés a tartós, újrahasznosítható és javítható termékekhez.*

Az épületek korszerűsítése, energetikai állapotuk javítása, a közlekedés dekarbonizációja és a digitális fejlesztések a „Tiszta bolygót mindenkinek” közleményben kapott hangsúly folytatásaként a Megállapodásnak is központi pilléreit alkotják.

Perspektívát kínálva az agráriumnak, kiemelten kezeli a Megállapodás a jó minőségű, lehetőleg az EU-ban előállított termékekre alapozott élelmiszer-ellátást, valamint a szennyezés-, különösen a toxikus anyagoktól mentes környezetet.

Ennek jegyében adta ki a Bizottság május 20-án a Termőföldtől az Asztalig Stratégiát, mely a jó minőségű élelmiszer-előállítás, a fenntartható, biztonsá-

gos élelmiszer-termelés és -ellátás kereteit határozza meg. A tervek szerint 2021-ben elkészül a szennyezésmentes Európa akcióterv, a kemikáliákra vonatkozó stratégia, és felülvizsgálják a légszennyezéssel kapcsolatos joganyagot is.

A biológiai sokféleség megőrzését új stratégia összeállításával kívánják megerősíteni, mely számos, az erdőgazdálkodást is érintő (korlátozó) elemet is tartalmaz. A május 20-án nyilvánosságra hozott stratégia a természet védelmével kapcsolatban 3, a természet helyreállítására vonatkozóan 14 célkitűzést fogalmaz meg.

Csak néhány elemet kiragadva a stratégiából: kiemelt cél a jogi védettségű természetvédelmi területek arányának 30%-ra, a fokozottan védett területek 10%-ra történő növelése, a Natura 2000 hálózat további bővítése úgy, hogy a védettség fogalma (védett, fokozottan védett) európai szinten még nem került meghatározásra.

Az „őserdők” és „idős erdők” (old growth forest) fokozott védelem alá helyezése. Sajnálatos, hogy az „idős erdő” fogalma nem került definiálásra a stratégiában, ami tág teret nyit a későbbi értelmezéseknek.

Várható a degradált területek helyreállításának európai szintű szabályozása, felgyorsítása és a védett területek ökológiai folyosókkal történő összekapcsolása.

Célkitűzésként jelenik meg a természetközeli erdőgazdálkodással érintett területek arányának növelése és a biodiverzitást támogató, természetközeli erdőgazdálkodásra és erdőtelepítésre vonatkozó, EU szintű iránymutatás kidolgozása.

Az erdőtelepítés és fásítás (3 milliárd fa elültetése), beleértve az urbanizált területeken végzett faültetést is, nagyobb figyelmet és kiemelt támogatást kaphat a Vidékfejlesztési Alap, a Kohéziós Alap és a Life program keretében.

Az EU Erdészeti Információs Rendszer további fejlesztése, adatokkal történő feltöltése az erdők állapotváltozásainak nyomon követését, az EU-politikák érvényesülésének ellenőrzését is szolgálja.

Elsősorban a mezőgazdaságot érinti érzékenyen a vegyszerfelhasználás 50%-os csökkentése, ami az erdészeti ágazat számára is okozhat nehézségeket. Ez a javaslat a mezőgazdasági termelés hatékonyságának jelentős csökkentése mellett többek közt megnehezíti az idegenhonos, invazív fajoknak a biodiverzitás védelmében tervezett visszaszorítását is.

Nehezen elérhető célkitűzésnek tűnik a biogazdálkodás arányának 25%-ra történő növelése is. Várható a biodiverzitással kapcsolatos EU-jogszabályok, irányítási és ellenőrzési rendszer további erősítése, szigorítása, valamint az EU Biodiverzitás Stratégiájában foglaltak integrálása a nemzeti biodiverzitás-stratégiákba és akciótervekbe.

Végezetül a stratégia az ökoszisztéma-szolgáltatások térképezésének és értékelésének, a környezeti károk értékelésének egységesítését is kilátásba helyezi.

Sajnálatos, hogy a stratégia előkészítése során nem készült hatásvizsgálat, a körvonalazott intézkedések kétségkívül jelentős gazdasági és társadalmi hatásait meg sem próbálták felmérni.

Aggasztó a stratégiában megjelenő célértékek politikai determináltsága. Nem látható előre, hogy a célértékek nemzeti leosztása és a definiálatlan fogalmak meghatározása után milyen, jogszabályokban is rögzített kötelezettségek keletkeznek majd tagállami szinten.

Sajnálatlalt tapasztaljuk, hogy a Biodiverzitás Stratégia az erdők, az erdőgazdálkodás egy elemét kiragadva, mellőzve a fenntartható és többcélú erdőgazdálkodás jól bevált, komplex megközelítését, a biodiverzitást előtérbe helyezve, háttérbe szorítja az erdőgazdálkodás szociális és gazdasági funkcióit.

Amellett, hogy az erdőgazdálkodásban több évszázad alatt kialakított, társadalmi konszenzuson alapuló egyensúlyt megbontja, a Biodiverzitás Stratégiában felvázolt elképzelések sok esetben ellentétesek az EU korábban már elfogadott, és a Zöld Megállapodásban is felvázolt stratégiáival, célkitűzéseivel, mint pl. a körforgásos biogazdaság fejlesztésével vagy a klímasemlegesség elérésével.

Nem kétséges, hogy a Biodiverzitás Stratégia 2030. jelentős hatást gyakorol majd az erdészeti ágazatra, ezért kiemelten fontos, hogy a stratégia meg-

valósítását biztosító jogszabályok kidolgozásához az erdészeti ágazat is tegye meg a javaslatait, kihasználva a véleménynyilvánítás minden fórumát, csatornáját.

A Megállapodás előirányozza az EU Erdő Stratégia megújítását is, erre azonban csak a Biodiverzitás Stratégiát követően, arra alapozva, 2021-ben kerül majd sor. Hasonlóan a jelenleg érvényes Erdő Stratégiához, a tervek szerint a teljes faalapú értékláncot, az erdők többcélú hasznosítását, szolgáltatásait is átfogó stratégia készülhet.

Itt érdemes megemlíteni, a nemzetközi tapasztalatok alapján hazánkban is fontos lenne szorosabb együttműködést és együttgondolkodást kialakítani az erdőgazdálkodás, az erdőipar, az erdei termékek feldolgozói, a szolgáltatások hasznosítói, a többcélú erdőgazdálkodás szereplői között, ezzel is megerősítve és nagyobb súlyt adva az ágazatnak, javítva az ágazat érdekérvényesítő képességét.

Több tanulmány is igazolta, az EU gazdasága, fogyasztása is hozzájárul az EU-n kívüli, elsősorban a fejlődő országok erdőterületének csökkenéséhez. A Bizottság külön hangsúlyt helyez a globális szintű erdőterület-csökkenéshez hozzájáruló termékek (elsősorban mezőgazdasági termékek) EU-piacokról történő kiszorítására. Az EU már eddig is számos intézkedést hozott az illegális eredetű, az erdők fennmaradását veszélyeztető fatermékek piacra jutásának megakadályozására – Erdészeti Jogszabályok Megerősítése, Kormányzás és Kereskedelem (FLEGT) akcióterv és FLEGT-rendelet, az EU faanyagrendelete.

További intézkedéseket készít elő annak érdekében, hogy az EU fogyasztása minél kisebb mértékben eredményezzen erdőirtást, az erdőterület globális szintű csökkenését. A tervezett intézkedések még az előkészítés szakaszában vannak. Mivel a globális erdőterület-csökkenés 70–80%-ban a mező-

gazdasági célú területhasznosításhoz köthető, elsősorban a mezőgazdasági termékek importjának szabályozására kiható, a kellő gondosság elvén alapuló intézkedések várhatók.

A Megállapodásban felvázolt célkitűzések és gazdasági irányváltás aligha valósítható meg a kutatás, az innováció és az oktatás közreműködése, fejlesztése, hatékonyságának növelése, a jövőbeni elvárásokat szolgáló átalakítása nélkül, melyhez jelentős és elkülönített forrásokat (Európai Horizont) kíván rendelni az EU következő, 7 éves költségvetése.

A gazdaság felvázolt átalakításának finanszírozása a központosított EU-s és tagállami források mellett nagymértékben alapoz a magánbefektetőkre, a fejlesztésben érdekelt bankokra és vállalatokra. Egyelőre még csak előzetes számok kerültek felvázolásra, melyek szerint a 2030-as, 40%-os ÜHG-kibocsátáscsökkentés eléréséhez is évi 260 milliárd EUR többletberuházás szükséges.

Az EU-pénzalapok felhasználásánál meghatározzák a klímavédelmi célokra fordítandó összegek alsó határát – pl. a vidékfejlesztésben 40%, az EU Beruházási Alapban 30% – emellett a lemaradó, hátrányos helyzetű ágazatok számára létrehoznak egy Igazságos Átmenet Alapot. *(Apró szépséghiba, hogy az alap feltöltéséhez elsősorban a már meglévő alapokból, így a kohéziós forrásokból is terveznek átcsoportosítani, ami az EU-átlag alatti fejlettségű országok, így Magyarország számára is hátrányos lehet.)*

A rendelkezésre álló információk alapján még nem rajzolódik ki, milyen elvárások fogalmazódnak majd meg az erdőkkel, az erdőgazdálkodással, az erdészeti ágazattal (erdőgazdálkodás és erdőipar) kapcsolatban, az azonban bizonyos, hogy most kell élni a véleménynyilvánítás lehetőségeivel és konstruktív javaslatokkal érdemes befolyást gyakorolni a formálódó politikákra.

Biztató előjel, hogy a Megállapodás kapcsán, korábban csak ritkán tapasztalt figyelem irányul az erdőkre, melyet a fenntartható erdőgazdálkodásban az egész erdészeti ágazatban rejlő lehetőségek feltárásával, bemutatásával, innovatív megoldások kidolgozásával, felajánlásával és a klímacélok elérését segítő javaslatokkal lehet javunkra fordítani.

Szem előtt kell tartanunk, hogy az Európai Uniónak továbbra sincs közös

erdészeti politikája, vagyis az erdőgazdálkodásra hatást gyakorló politikákat kell követnünk, ismernünk és elérnünk, hogy az erdőgazdálkodás szempontjait a számunkra legelőnyösebb formában vegyék figyelembe.

Ezért lesz fontos az EU Erdő Stratégia, mint keretrendszer és ezért lenne fontos a különböző EU-fórumok és -formációk – ideértve az Európai Parlamen-

tet is – munkájának, előkészítő és jogalkotási tevékenységének befolyásolása a nyílt konzultációktól a jogalkotásban megjelenő, szövegszerű javaslatokig.

Éljünk az érdekérvényesítés minden lehetőségével, használjuk ki a Brüsszelben működő szakmai szervezetek (pl. Európai Magánerdő-tulajdonosok Szövetsége – CEPF, Európai Állami Erdőgazdálkodók Szövetsége –

EUSTAFOR) nyújtotta fórumokat, kapcsolatokat és lehetőségeket is.

Az EU-tagságunk óta eltelt másfél évtized bebizonyította, érdemes és szükséges a brüsszeli folyamatokra figyelni, befektetnünk a jövőnkbe. Most ez fokozottan igaz és időszerű.

Szepesi András
szakmai főtanácsadó
Agrárminisztérium

Magyarország erdészeti tájai – új kötetek

Éppen három éve, hogy megjelent Magyarország erdészeti tájainak tájcsoportokba összevont első két kötete, a Nagyalföld (I.) és az Északi-középhegység (II.). Ezeket dr. Király Pál 2017 decemberében írt recenziójában „sötétzöld” kötésű könyveknek nevezte el, utalva az 1963-ban közkinccsé vált, Danszky István nevével fémjelzett és zöld vászonkötésük miatt csak „zöld könyveknek” emlegetett sorozat kötetekre.

Mielőtt a Tisztelt Olvasó valamiféle negatív felhangot vélne kicsengeni a „sötétzöld” jelzőből, szeretném megnyugtatni, hogy az valóban csak az új sorozat kötetének megjelenési formájára utal. Sőt, Király Pál kritikus, de igen pozitív kicsengésű könyvismertetője újabb lökést adott annak a szándékunknak, hogy folytassuk ez irányú munkánkat. Ennek eredményeként készülhettek el a soron következő, a *Dunántúli-középhegység* (III.) és a *Kisalföld* (IV.) erdészeti tájcsoportok kéziratjai.

A folytatás nemcsak azért fontos, hogy a sorozat teljes legyen, hanem azért is, mert az erdőgazdálkodás feladatait meghatározó feltételek és igények folyamatosan változnak. A jogos társadalmi elvárások miatt az erdők védelmi és közjóléti funkcióinak egyre nagyobb lesz a súlya, remélve azonban, hogy a fatermesztés minőségi fejlesztésével összefüggő célkitűzések sem szenvednek csorbát.

Ezért például a jelenlegi szinten érvényesülő biodiverzitás megőrzése, főleg az ökológiai feltételek rosszabbodása mellett az erdőgazdálkodásnak igen nagy kihívást jelent, mint ahogy a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak érvényesülése is.

Olyan szemléletváltás szükséges, ami elsősorban a fafajmegválasztás, a szénlekötés és széntárolás, vagy a természetesség tárgykörében várható. Az erdészeti

tájak sok szempontú jellemzése mindehhez megfelelő alapokat nyújthat. A most megjelenő kötetek is nagy hangsúlyt helyezve a tudományos igényességre, a gyakorlatiasságra, a szemléletességre és a közérthetőségre:

- ismertetik a tájföldrajzi viszonyokat, kiemelve a tájtypológia, a tájszerkezet, a természet- és társadalomföldrajz szempontjait,
- bemutatják az erdészeti jellemzőket a termőhelyek, a faállományok, azok természetessége és az erdővédelem vonatkozásában, valamint
- elemzik az erdőgazdálkodás történeti helyzetét, általános feltételeit, az üzemmódokat és azok változatosságait.

Éppen e szerkezetnek köszönhető, hogy az ajánlott irányelvek révén, mint ahogy

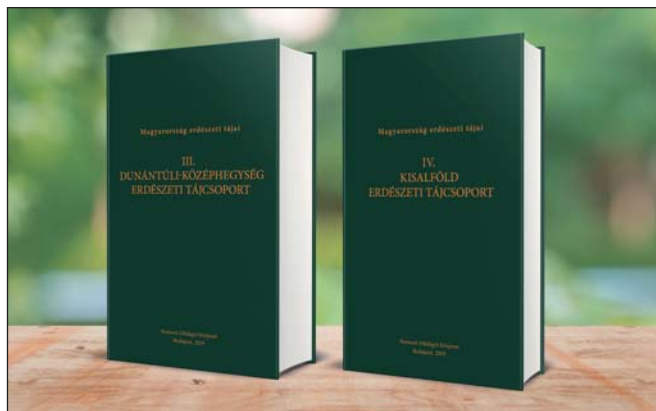
Király Pál recenziójában írta: „...az erdőgazda szabadkezet kapott a lehetőségek közötti választásra. Ez nagyfokú rugalmasságot vitt a könyvbe, ami az időállóság egyik feltétele.”

Az újabb két kötet megjelentetésében is elévülhetetlen szerepet játszott *Wisnovszky Károly*, az NFK elnöki tanácsadója, aki frontembere volt az anyagi fedezet megteremtésének, és akinek hajthatatlan, de udvariasan számonkérő fellépése miatt az egyes szerzőknek kiadott fejezetek rendre elkészültek.

Ugyanígy kiemelném *Kovácsévics Pál* erdőrendezési referens áldozatos, fáradságot nem ismerő munkáját, aki a mintegy ötven szerző tevékenységét

szervezte és a szerkesztéssel együtt járó szakmai és technikai feladatokat színvonalasan elvégezte.

A hamarosan megjelenő két kötet nagyszámú tudományos és gyakorlati szakemberből álló szerzői gárda széles körű tudására és gyakorlati tapasztalataira épülő áldozatos munkának köszönhető. Ajánlom nemcsak az erdőgazdálkodásban jártas szakembereknek, hanem a magyar erdők sorsát szíven viselő és azt szerető gondolkodónak, így az erdőtulajdonosoknak, a jövő nemzedékét nevelő pedagógusoknak, de más, a vidékfejlesztés, az agrárium, a termé-

szévédelem vagy a vízgazdálkodás területén tevékenykedő szakembernek is.

Külön köszönet illeti az Agrárminisztérium Erdőkért és Földügyekért felelős államtitkárságát a kiadással együtt járó költségek előteremtéséért, bízva abban, hogy a még hátralévő két erdészeti tájcsoport (Dél-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl) megjelentetése is megvalósulhat.

Ehhez szakmánk segítségét kérjük abban is, hogy szerzői felelősséget vállalva támogassák törekvésünket. A kötetek korlátozott példányszámú beszerzéséről bővebb felvilágosítás az NFK Erdészeti Főosztályán kapható.

Dr. Führer Ernő
főszerkesztő